

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun bâzi maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 21 . 6 . 1972 - Sayı : 14232)

No.
1596

Kabul tarihi
8 . 6 . 1972

MADDE 1. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan her kıta komutanı veya askerî kurum amirinin refakatinde bir askerî savcı ile yeteri kadar askerî savcı, yardımcı olarak bulunur.

Aynı komutanlık nezdinde birden fazla askerî mahkeme kurulduğu takdirde bir askerî savcılık teşkilâtı ile yetinilebilir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum amiri

Madde 8. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri bir suçun işlendiğini öğrendiklerinde, refakatlerindeki askerî savcıya soruşturma açtırır ve yapılmalıkta olan soruşturma hakkında askerî savcıdan her zaman bilgi isteyebilirler.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirlerinin refakatlerindeki adli müşavirler, bu yetkilerinin kullanılmasında bu komutan ve askerî kurum amirlerinin yardımcısıdır ve kanun yollarına başvurmadaki adı geçen komutan ve askerî kurum amirleri adına ilgili soruşturma ve dava dosyalarını incelemeye yetkilidirler.

Adli müşavirler, aynı zamanda refakatlerinde buldukları, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirlerinin hukuk işlerinde de yardımcısıdır.

Kıta komutanının ve askerî kurum amirinin kanunî ve şahsi engelleri yetkilerinin kullanılmasına imkân vermez ise bu yetkiler kanunî vekillerine geçer.

Asker kişiler

Madde 10. — Bu kanunun uygulanmasında aşağıda yazılı olanlar asker kişi sayılırlar :

A) Muvazzaf askerler :

Subaylar, askerî memurlar, askerî öğrenciler, astsubaylar, erbaşlar ve erler.

B) Yedek askerler (Askerî hizmette buldukları sürece),

C) Millî Savunma Bakanlığı veya Türk Silâhlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel,

D) Askerî işyerlerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçiler,

E) Rızası ile Türk Silâhlı Kuvvetlerine katılanlar,

F) Askerî yargı organlarında tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askerî makamlarca muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş kişiler.

Asker olmayan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları

Madde 11. — Askerî mahkemeler, asker olmayan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin davalarına bakarlar.

A) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102 nci maddeleri ile 148 nci maddelerinin (B) fıkrasında yazılı suçlar ile;

B) Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde karakollarda kışla ve karar-gâhlarda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacıyla kullanılan bina ve mahaller içinde askerlere fiilen taarruzda bulunan, söven veya hakaret eden veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvuranların Türk Ceza Kanununun bu fiillere ilişkin 188, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272 ve 273 ncü maddelerinde gösterilen suçları;

C) Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan askerlere (umumî emniyet ve asayiş korumaya ilişkin önleyici ve adli zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada jandarma subay, astsubay, erbaş ve erleri hariç) karşı bu görevleri yaptıkları sırada işlenen yukardaki (B) fıkrasında yazılı suçlar;

D) Devletin askerî kuvvetlerini tahkir ve tezyif suçları;

E) Diğer kanunlar ile askerî mahkemelerde yargılamaları öngörülen suçlar.

Askerî savcının yetkisi, yetki ve görev uyumsuzlukları

Madde 34. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirinin re-fakatindeki askerî savcının yetkisi, nezdinde bulunduğu askerî mahkemenin yetkisi ile sınırlıdır.

A) Askerî savcılar arasında çıkacak yetki uyumsuzlukları aralarında halledilir.

B) Nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanları veya askerî kurum amirleri ile askerî savcılar arasında çıkacak görev uyumsuzlukları aralarında halledilir.

Her iki halde de uyuşmadıkları takdirde Millî Savunma Bakanlığına başvurulur.

Teftiş Kurulu

Madde 36. — Askerî mahkeme kalemleri ile askerî savcılıkları ve kalemlerini, adli müğavirlik hizmetlerini ve askerî ceza ve tutuk evlerini Millî Savunma Bakanı adına teftiş ve murakabe etmek ve kanunun belirttiği hallerde soruşturma yapmak üzere müfettiş sıfat ve yetkisini taşıyan bir başkanın yönetimi altında tüzümü kadar müfettişten kurulu bir askerî adalet teftiş kurulu kurulur. Bu kurulun kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini ne şekilde yürüteceği bir yönetmelik ile düzenlenir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkim ret isteminin zamanı

Madde 40. — Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi istemi, mahkemelerde iddianamenin ve Askerî Yargıtayda sözcü üye tarafından raporun okunmasına kadar ileri sürülebilir. Yeni çıkan sebeplerden dolayı duruşma bitinceye, Askerî Yargıtayda inceleme sona erinceye kadar hâkimin reddi istenebilir.

Savaşta, 37 nci maddede yazılı sebeplerin dışındaki bir sebebe dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulamaz.

Tebliğ usulleri

Madde 52. — Asker kişilere yapılacak tebliğler üst makam aracılığı ile ve ilgiliden alınacak bir belge karşılığı yapılır. Bu belgede tebliğ ve tebellüğ edenin imzaları ile tebliğin yer ve zamanının gösterilmesi lâzımdır.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirine gösterilecek evrak kendisine gönderilir. Bu gösterilme bir mehil başlangıcı olursa, gösterilen evrakın konusu ile yer ve zamanını belirten bir belge imzalanır.

Asker kişilerden başkasına yapılması gereken tebliğler, bir alındı karşılığında asker kişiler tarafından yapılabilir.

Tebliğat Kanunu hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

Savaş halinde tebliğat; basın veya her türlü yayın ve haberleşme aracı ile yapılabilir.

Tutuklama isteme yetkisi

Madde 70. — Sanığın tutuklanmasını askerî savcı doğrudan doğruya yetkili askerî mahkeme meden isteyebilir.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri sanığın tutuklanmasını istediği takdirde bu istemini gerekçesi ile birlikte askerî savcıya bildirir. Askerî savcı, bu istemi yetkili askerî mahkemeye intikal ettirmekle yükümlüdür.

Bu mahkeme ret veya kabul hakkında bir karar vermek zorundadır.

Tutuklunun sorguya çekilmesi

Madde 72. — Tutuklanmasına karar verilen sanık, tutulduğunda derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırk sekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

İkiden ziyade kişinin bir suçun icrasına iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda; sanık sayısının çokluğu veya sanıkların yahut delillerin durumu veya suçun niteliği sebebiyle birinci fıkraya hükmünün uygulanamaması halinde sanık, soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde yetkili mahkeme veya hâkim önüne çıkarılır.

Yukardaki fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın Sulh Hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz.

Sanığa, sorgu sırasında tutuklama sebebi ve isnadolunan suç bildirilir. Sorgu sırasında tutuklama müzakeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzakeresindeki kimse olmadığı anlaşılırsa tutulan bu kişi derhal salıverilir.

Tutuklama kararı ile ret kararına itiraz

Madde 74. — Tutuklama kararına karşı sanık, askerî savcı ve nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri,

Tutuklama isteminin reddine dair karara karşı askerî savcı ile nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amiri,

Yedi gün içinde itiraz edebilirler.

Yukardaki fıkralarda yazılı itirazlar, tutuklama istemini inceliyen askerî mahkemeye en yakın askerî mahkemeye yapılır. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Ancak, itirazı tetkik eden mahkeme, sanığın tutuklanmasına karar verdiği takdirde; sanığın, yukarıda belirtilen süre içinde itirazda bulunan nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum amirinin nezindeki askerî mahkeme hariç, en yakın askerî mahkemeye yukarıdaki süre içinde itiraz edebilir. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Tutukluluk halinin incelenmesi

Madde 75. — Askerî savcı tutuklamadan itibaren 30 gün içinde tutukluluk halinin devamına lüzum olup olmadığını doğrudan doğruya inceler. Sanığın serbest bırakılmasını uygun bulmadığı takdirde yeni baştan ne zaman inceleme yapılacağını kararlaştırır. Bundan sonraki incelemelerin üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmayan mehiller içinde yapılması gerekir.

Askerî savcının tutukluluk halinin incelenmesi için tayin ettiği tarihte sanık da tutukluluk halinin incelenmesini isteyebilir. Askerî savcı tutukluluk halinin devamını gerekli görürse, yazılı düşüncesi ile birlikte bu istemi yetkili askerî mahkemeye gönderir. Bu istem hakkında askerî mahkemenin vereceği karara karşı sanık, üç gün içinde bu mahkemeye en yakın askerî mahkemede itiraz edebilir. Askerî mahkemenin vereceği karar kesindir.

Tutukluluk halinin devamına dair verilen kararın tebliğinden itibaren mehil yeniden işlemeye başlar.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

Madde 80. — Yakalanan kişi serbest bırakılmaz ise hemen en yakın askerî inzibat Karakolu-na veya askerî makama teslim olunur veya yetkili askerî inzibat gelinceye kadar olay yerinde tutulur.

Bu makam yakalanan kişiden askerî savcığı ve Cumhuriyet Savcısını haberdar eder.

Yakalanan kişi derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

İkiden ziyade kişinin bir suçun icrasına iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda; sanık sayısının çokluğu veya sanıkların yahut delillerin durumu veya suçun niteliği sebebiyle birinci fıkraya hükmünün uygulanamaması halinde sanık, soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.

3 ve 4 ncu fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

Askerî mahkeme veya sulh hâkimi, yakalanmayı gerektiren bir hal görmez veya yakalama sebepleri ortadan kalkmış bulunursa yakalanan kişinin serbest bırakılmasını emreder.

Aksi halde tutuklamaya ait hükümler uygulanır.

İddianamenin sanığa tebliği

Madde 118. — İddianame sanığa davetiye ile birlikte verilir.

İddianamenin asker kişilere usulen tebliği sırasında kendilerinin savunma amacıyla bir istemleri varsa vaktinde bildirmeleri gereği de hatırlatılır.

Tehir süresi ve duruşmanın tekrarı

Madde 131. — Tehir olunan duruşmaya, zorunluk olmadıkça, sekiz günden fazla ara verilmez.

Tehir süresi sekiz günü geçtiği veya 130 ncu maddeye göre duruşma talik olduğu veyahut askerî mahkeme kurulu arasında kısmen veya tamamen değişiklik olduğu takdirde eski duruşma tutanaklarının okunması yolu ile duruşma tekrarlanır.

Savaş halinde ikinci fıkraya hükümleri uygulanmaz.

Sanığın duruşmadan vâreste tutulması

Madde 136. — Sanık veya vekâletnamesinde sarahat bulunması halinde müdafinin istemi üzerine, sanık, duruşmada hazır bulunmak zorunluluğundan vâreste tutulabilir.

Sanığın bu istemi hakkında askerî mahkemece karar verilir. Bu takdirde sanık mahkemece iddia hakkında sorguya çekilmemiş ise, davaya esas olan vakıalar üzerine, istinabe suretiyle sorguya çekilir.

Sanık talik veya tehiri takibeden günde duruşmaya gelmez ise, dava hakkında evvelce kendisi sorguya çekilmiş ve artık huzuruna mahkemece lüzum görülmemiş olursa vâreste istemi olmasa dahi dava gıyabında bitirilebilir.

Sanık, davanın görüldüğü askerî mahkemeden uzakta bulunan bir mahalde her hangi bir suçtan ötürü tutuklu bulunmakta veya cezası infaz edilmekte ise, duruşmadan vâreste tutulma isteminde bulunmasa dahi, bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığı ile sorgusu ve ağır cezalı işlerde esas hakkındaki iddiadan sonra savunması tespit olunur.

Sorguya ait tutanak duruşma sırasında okunur.

Askerî mahkemece sanığın bizzat hazır bulunmasına veya gecikmesinde sakınca bulunan hal-lerde zorla getirilmesine her zaman karar verilebilir.

Sanık bulunmaksızın duruşma yapılabilecek olan davalarda sanığın müdafî gönderme yetkisi vardır.

Duruşmanın inzibatı

Madde 143. — Duruşmanın inzibatını sağlamak askerî mahkeme başkanına aittir.

Duruşmanın inzibatını bozan her kişiyi, askerî mahkeme başkanı duruşma salonundan çıkartır.

Mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerinden her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazmasına ve görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlarda bulunan kişi hakkında askerî mahkemeye tutuklama kararı verilir ve bu kişi yirmi dört saat içinde sorguya çekilerek inzibatî nitelikte olmak üzere bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır. Tutuklu veya hükümlüler hakkında bu ceza hücrede infaz olunur. Bu kararlar kesindir.

Bir kimse askerî mahkemede duruşma sırasında bir suç işlerse askerî mahkeme, olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir. 71 nci maddeye giren hallerde askerî mahkeme o kişinin tutuklanmasına da karar verebilir. Mahkeme, duruşmanın inzibatını bozan sözlü ve yazılı beyanat ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelere her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazmasına ve görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlar hakkında yayın yasağı koyabilir; bu yasağa rağmen yayında bulunanlara askerî mahkeme tarafından üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile birlikte 1 000 liradan 3 000 liraya kadar ağır para cezası verilir.

Savaş halinde :

Duruşmanın inzibatını bozan sanık ve müdafileri, o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere askerî mahkeme başkanı salondan çıkartır.

Birden ziyade duruşmadan çıkarılan sanık ve müdafiler bir daha aynı dava ile ilgili duruşmalara katılamazlar.

Yukarda yazılı hallerde salondan çıkarılan sanık ve müdafiler, mahkemenin tayin edeceği süre içinde yazılı savunma verebilirler.

Duruşmanın başlaması

Madde 146. — Duruşmaya sanık, müdafî, tanık ve bilirkişilerin yoklaması ile başlanır.

Bu işlemden sonra tanıklar ve bilirkişiler duruşma salonundan çıkarılırlar. Sanığın kimliği tespit edildikten sonra askerî savcı tarafından iddianame okunur. Bundan sonra 83 ncü madde gereğince sanığın sorgusu yapılır.

Delilin bir tanık olması

Madde 153. — Bir vakianın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret ise bu tanık duruşmada dinlenir.

Tanığın evvelce alınmış ifadesinin okunması sözlü tanıklık yerine geçmez.

Savaş halinde yukardaki fıkralar hükmü uygulanmayabilir.

Askerî savcı, davaya katılan, davacı ve sanığın iddia ve savunması

Madde 160. — Delillerin ikamesi ve tartışması bittikten sonra söz davacıya ve davaya katılana, onlardan sonra da iddiasını bildirmek üzere askerî savcıya ve daha sonra da sanığa verilir.

Askerî savcı, sanığa, tanık ve müdafî de savcıya cevap vermek hakkına sahiptir.

Duruşmayı yöneten askerî hâkimin müsaadesi ile davacıya da cevap verebilir. Son söz sanıktır.

Sanık namına müdafî tarafından savunmada bulunulsa da savunmaya eklenecek başka bir şey olup olmadığı sanığa sorulur.

Savaş halinde sözlü savunma veya yazılı savunmanın okunması süre bakımından mahkemece kısıtlanabilir.

Duruşma tutanağı ve kapsayacağı hususlar

Madde 177. — Duruşma için bir tutanak düzenlenir. Bu tutanak duruşmayı yöneten askerî hâkim ile tutanak kâtibi tarafından duruşmayı yöneten askerî hâkimin engeli varsa kuruldaki diğer askerî hâkim tarafından imzalanır.

Çok sanıklı davalarda duruşma safahatı; mahkemenin uygun ve lüzum göreceği teknik araçlarla tespit olunabilir. Sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarından birer suret önceden isteyen sanık ve müdafie verilir.

Duruşma tutanağı :

- A) Duruşmanın yapıldığı yeri ve tarihini,
- B) Askerî mahkeme kurulunun, askerî savcının, tutanak kâtibinin ve varsa tercümanın ad ve soyadlarını,
- C) İddianamede nitelendirildiği gibi suçun ne olduğunu,
- D) Sanıkların, müdafilerin, davacıların ve davaya katılanların, vekillerinin ve kanunî mümessillerinin ad ve soyadlarını,
- E) Duruşmanın açık mı veya gerekçesinin beyanı ile kapalı mı yapıldığını kapsar.

Temyiz isteminin kabulü ve reddi

Madde 217. — Askerî Yargıtay, temyiz dilekçesinin veya beyanının süresinde verilmediğini görürse temyiz istemini reddeder.

Askerî Yargıtay, gösterilen temyiz sebeplerini kabule değer görmezse reddine karar verir.

Askerî Yargıtay temyiz istemini kabule değer gördüğü takdirde lüzum görür, temyiz dilekçesinin veya beyanının ve varsa temyiz lâyihasının birer benzerini karşı tarafa tebliğ eder, karşı taraf bir hafta zarfında yazı ile cevap verebilir.

Karşı taraf sanık ise 197 nci madde hükmüne göre yapacağı beyan üzerine düzenlenen tutanak ile cevap verebilir.

Savaş halinde; Askerî Yargıtay, dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini müteakıp en geç iki ay içinde karara bağlar.

Ağır cezalı işlerde duruşma

Madde 218. — Ağır cezalı işlere ilişkin hükümlerde Askerî Yargıtay incelemesini, sanığın beyanı veya temyiz dilekçesindeki istemi üzerine veya dilerse kendiliğinden duruşmalı olarak yapar. Duruşma gününden sanığa veya istemi üzerine müdafine haber verilir. Sanık duruşmada hazır bulunabileceği gibi vekâletnameye sahip bir veya birkaç müdafî ile kendisini temsil ettirebilir. Şu kadar ki; 85 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Sanık tutuklu ise duruşmada bulunmasını isteyemez.

Yürürlük

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Millet Meclisi			Cumhuriyet Senatosu		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
20	27	168	4	59	488
24	73	2	63		566
	89	713:720	65		654:661

I. - Gerekçeli 562 S. Sayılı basmayazı Millet Meclisinin 89 ncu Birleşimine, 99 S. Sayılı basmayazı Cumhuriyet Senatosunun 65 nci Birleşim tutanağına bağlıdır.

II. - Bu kanunu; Millet Meclisi Millî Savunma ve Adalet, Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma ve Anayasa ve Adalet Komisyonları görüşmüştür.

III. - Esas No. 1/587